

Discurs de la Rectora de la UIB, Montserrat Casas Ametller

Acte d'inauguració del curs acadèmic 2009-2010

Fa un moment el Secretari General ens ha fet un resum d'allò que fou la vida universitària al llarg del passat curs. Ara iniciam un nou període lectiu d'una universitat que, si bé fou en un moment determinat com aquella descrita a *Las Partidas* d'Alfons X i es transformà posteriorment en una universitat de model napoleònic (encara que alguns tingueren dubtes que tal afirmació fos certa per a les universitats del nostre país), avui s'homologa a les universitats europees.

Els canvis profunds només són possibles amb l'esforç de molta gent, per això el meu agraïment a tots els que han dedicat gran part del seu temps a aconseguir que la UIB es pugui connectar amb una Europa sense fronteres. I això ocorre no solament des del punt de vista docent, amb les noves titulacions de grau, màster i doctorat, sinó també preparant l'entrada a l'àrea europea de recerca, que serà un dels eixos de la futura presidència espanyola del Consell de Ministres de la Unió Europea. El meu agraïment al personal docent i investigador, al personal d'administració i serveis i als estudiants, perquè res de tot això no seria possible sense la vostra ajuda. També les meves disculpes a tota la comunitat universitària per aquells canvis que puguin haver provocat entrebancs: sempre comptareu amb la meva disponibilitat i amb la de tot l'equip per canviar i millorar la gestió universitària. Podeu estar ben segurs que aquest és el nostre únic objectiu.

Així, a més del procés formatiu, i conscients de la importància de l'eix educació-recerca-transferència, la nostra universitat ha fet i ha de continuar fent una important aposta pel postgrau de qualitat com a motor i element vertebrador necessari perquè es produeixi realment una interacció entre els tres aspectes. L'aposta pels doctorats amb menció de qualitat, l'enfortiment de la recerca que els sustenta i la transferència dels seus resultats han de fer que la nostra universitat incrementi la seva capacitat d'atracció. Un camí que ha de conduir la

UIB a convertir-se en un campus de recerca avançada i desenvolupament sostenible.

Els eixos estratègics per fer realitat el nostre projecte passen per assolir objectius concrets en els àmbits de la docència, de la investigació i de la transferència.

A l'inici d'aquest curs acadèmic la UIB, amb el 87 per cent de les titulacions de grau adaptades a l'EEES, ha finalitzat ja l'adaptació de les aules. Actualment, el 55 per cent dels doctorats tenen menció de qualitat, i els postgraus han vist com el nombre d'estudiants augmentava els darrers dos anys en un 50 per cent, dels quals un 13 per cent són estudiants que provenen d'altres països. Aquests nombres sens dubte es veuran incrementats amb la inclusió aquest curs dels màsters universitaris en el programa general de beques del Ministeri, l'exempció del pagament de matrícula a les persones en situació d'atur i la nova figura de l'estudiant a temps parcial prevista per a tots els estudis al nostre Reglament acadèmic.

Aquesta bona notícia, a la qual s'afegeix l'increment de la matriculació als estudis de grau en alguns àmbits de coneixement, es converteix moltes vegades en un malson a causa de la manca d'espai disponible tant al campus com a la Seu d'Eivissa-Formentera. Som ben conscients de les dificultats que travessa l'economia actualment, però crec que és imprescindible fer les passes necessàries per aconseguir iniciar l'edifici Interdepartamental II, a la construcció del qual ja s'ha compromès el Govern de la Comunitat Autònoma. Altrament, el discurs que és necessari que més persones accedeixin a l'educació terciària queda buit de contingut si, quan començam a tenir resultats, també tenim problemes seriosos per poder oferir un espai digne a tots els estudiants.

Però lluny de caure en el desànim, hem treballat aquest estiu en el projecte de Campus d'Excel·lència Internacional que s'emmarca en l'estratègia Universitat 2015 del Ministeri d'Educació. Un projecte convocat el 24 de juliol que tancà l'admissió de sol·licituds el dia 7 de setembre: per això el meu agraïment més explícit al grup de persones que han fet feina al meu costat durant el mes d'agost. Un projecte de quatre anys que ens ha de servir per millorar els estudis al campus de

Mallorca i a les seues universitàries de Menorca i d'Eivissa-Formentera, com també per reduir la taxa d'abandonament i per incrementar el rendiment acadèmic dels nostres estudiants. Estic segura que la nova metodologia d'ensenyament-aprenentatge i la cultura de la qualitat ens hi ajudaran. Un projecte que, com deia la vint-i-unena International Conference de la European Association for International Education, celebrada recentment a Madrid i a la qual vaig ser convidada, ha de servir no sols per connectar amb Europa sinó per connectar continents. Ens hem plantejat com a objectiu incrementar els doctorats amb menció de qualitat i arribar fins a un 75 per cent, i el nombre d'estudiants internacionals fins a un 25 per cent, com també la mobilitat dels nostres estudiants de grau. Aquestes són fites importants a les quals dedicarem tots els esforços necessaris.

Però més enllà de l'estricta procés formatiu, cal també remarcar que en aquests moments el 72 per cent del PDI de la nostra universitat participa en projectes de recerca competitiu, i un 82 per cent fa part de grups de recerca. Les publicacions generades pels nostres investigadors ens situen, segons un informe realitzat per la Universitat Complutense de Madrid, en el primer lloc de les universitats espanyoles pel que fa a la ràtio de nombre de publicacions per doctor, i l'informe Fundación CYD de 2008 ens col·loca en el quart lloc pel que fa al nombre de publicacions per professor permanent. Però som conscients que ens cal millorar el nombre de tesis doctorals, índex en el qual la UIB ocupa malauradament els darrers llocs dels rànquings.

En l'àmbit dels grups competitiu, volem incrementar els grups d'excel·lència actuals. Per aconseguir-ho estic segura que podem comptar amb el suport de tots els investigadors, i de manera especial amb els instituts universitaris de recerca.

També cal recordar que la UIB participa en xarxes de formació postdoctoral d'excel·lència, com són dos projectes CONSOLIDER (un sobre seguretat en les comunicacions informàtiques, i un altre del Centre Nacional de Física de Partícules, Astropartícules i Nuclear), tenim, a més a més, l'únic grup espanyol que participa en el projecte LIGO, i formam part de la col·laboració europea ILIAS de grans infraestructures. Així mateix, la nostra universitat és membre fundador

de NuGO, una xarxa d'excel·lència sobre nutrigenòmica, finançada pel VI Programa Marc Europeu. Gràcies a l'esforç de molts dels seus investigadors, la UIB ha estat convidada a formar part de la xarxa iberoamericana d'universitats de recerca RIDUP, que s'ha constituït a São Paulo aquest dilluns en commemoració del 75 aniversari de la creació de la seva universitat. Aquesta xarxa està formada per les 75 universitats de 13 països que més han destacat en l'àmbit de la recerca.

Però la Universitat no oblida que és el seu deure retornar a la societat allò que n'ha rebut. I així ho fa primerament amb el procés de formació dels titulats, una formació al llarg de tota la vida que s'hauria de veure incrementada en aquests moments de crisi; també amb les universitats d'estiu, la Universitat Oberta per a Majors, o la programació cultural àmplia i oberta a tothom que encetàrem amb ocasió del trenta aniversari i que hem mantingut i augmentat. Però sobretot amb la transferència de coneixement i la innovació. Actualment el 13 per cent del pressupost procedeix de convenis i contractes amb empreses i institucions, un percentatge que s'ha multiplicat per deu en la darrera dècada i que volem situar en el 20 per cent els propers anys.

Tenim una cartera de 36 patents, de les quals 12 tenen extensió Patent Cooperation Treaty i 14 han estat comercialitzades pel sector empresarial. Igualment des de la Universitat s'han derivat 12 empreses actives (*spin off*). Conjuntament amb el Govern de les Illes Balears, participam en el programa de promotors tecnològics, que en la darrera edició va aportar 3,5 milions d'euros per a innovació a les empreses i que ha posat en evidència com els esquemes de la innovació impliquen nous models en la gestió i, per tant, donen lloc a noves professions com la de gestor de la innovació tecnològica.

Aquests darrers anys, la UIB s'ha acostat de manera important al teixit social i empresarial de la nostra comunitat, com ho demostren les 16 càtedres amb empreses i institucions, els contractes del Pla de vigilància ambiental i la participació activa en el projecte de reforma de la Platja de Palma.

Són objectius del nostre projecte incrementar el nombre d'empreses derivades i el coneixement especialitzat que podem transferir al

sistema productiu. Per dur-ho a terme comptam amb la complicitat i el suport de la nostra institució tutelar, el Govern de les Illes Balears, mitjançant la Conselleria d'Educació i Cultura i la Conselleria de Salut i Consum, del CSIC i de l'Institut Espanyol d'Oceanografia com a organismes públics de recerca; del Parc Balear d'Innovació Tecnològica i del Centre Bit Menorca com a parcs tecnològics; dels hospitals Son Llàtzer i Son Dureta; de les empreses que tenen càtedres a la nostra universitat, com també els quatre consells insulars i l'Ajuntament de Palma com a institucions públiques de la nostra comunitat.

El projecte de campus d'excel·lència de recerca avançada i desenvolupament sostenible implica un nombre considerable d'actuacions que potencien el desenvolupament integral del campus i la interacció amb l'entorn, i que milloraran no sols l'atracció internacional d'estudiants sinó la vida dels nostres universitaris.

La construcció d'un centre de postgrau és una acció necessària, que permetrà no sols impartir en les condicions adequades els estudis de màster, sinó també substituir l'edifici prefabricat, que amb una antiguitat de dotze anys no té ja avui les condicions òptimes per utilitzar-lo. La necessitat de laboratoris que tenen algunes empreses derivades i altres que ens demanen serveis que no podem atendre, la volem cobrir mitjançant un laboratori Universitat-empresa que, amb equipament i instrumental, donaria al món empresarial el servei adequat.

La valorització dels resultats de la recerca no és tasca fàcil, per això amb el grup G9 d'universitats demanam que es creï una empresa UNIVALUE amb experts dedicats a aquest objectiu que, si arriba a bon port, també podríem compartir amb les instal·lacions singulars de referència nacional: la Fundació Centre d'Investigació, Desenvolupament i Innovació en Turisme (CIDTUR) i el Sistema d'Observació Costanera de les Illes Balears (SOCIB).

L'adaptació i la modernització ja iniciades dels laboratoris ha de continuar per complir les normatives actuals de seguretat i salut laboral; la finalització de l'eliminació de barreres arquitectòniques, sobretot a l'edifici Sa Riera, la reconversió de la zona sud del campus en zona de vianants amb el foment de la mobilitat sostenible, la

reconducció de les conques naturals del campus per evitar inundacions i regenerar la font de la Vila, com també adquirir un sistema de multivideoconferència per millorar els serveis a les seues universitàries de Menorca i d'Eivissa-Formentera, ocupen un lloc destacat en el projecte de campus d'excel·lència. La UIB promourà la construcció d'una plaça cívica amb una zona de serveis i la construcció d'habitatges de protecció oficial en règim de lloguer per oferir una opció alternativa que permeti als membres de la comunitat universitària i visitants residir al campus.

Però la Universitat també ha de complir el seu compromís amb la ciutat de Palma, per això acabar les obres de Can Oleo per poder posar el Fons Alcover-Moll a l'abast de tots els investigadors, és un deute que tenim amb la recuperació del nostre patrimoni i que esperam que ara es podrà dur a terme sense més entrebancs.

Estam fortament compromesos amb el pla de campus d'excel·lència, al qual ja s'han fet aportacions significatives amb els darrers pressuposts. Som conscients que competim amb 51 projectes més, però si aconseguim la subvenció sol·licitada, la transformació del nostre campus i l'entrada plena de la UIB a l'espai europeu d'educació superior i a l'àrea europea de recerca seran una realitat.

Tal com ha exposat el doctor Eduard Petitpierre a la seva lliçó inaugural, l'home, mentre sigui un ésser pensant que es meravelli davant la natura i la seva complexitat, sempre es demanarà per la seva condició passada, present i futura. La societat del segle XXI, davant una situació econòmica complicada, també es qüestiona la seva trajectòria. Davant la trilogia què som?, d'on venim?, i on anam?, nosaltres ens preguntam què cal fer?, com cal fer-ho?, i qui ho pot fer?

La Universitat no té totes les respostes, però sí que té les persones i l'empenta que poden respondre la darrera pregunta. Així s'ha posat en evidència al llarg de la història. Les universitats han estat i són les institucions que han format les generacions de pensadors i investigadors que han fet avançar la cultura i la ciència. Uns avenços que formen part de la nostra vida quotidiana.

Els coneixements generats des de les universitats han impulsat la major part de les grans revolucions de la humanitat: la Universitat de Glasgow impulsà la Revolució Industrial a partir dels treballs de James Watt sobre la màquina de vapor; la Universitat de Pennsilvania és el referent essencial per a la primera generació d'ordinadors personals dissenyats per John Eckert, que propiciaren l'entrada al segle XXI; i l'Institut Tecnològic d'Illinois fou el lloc on es formà Martin Cooper, fundador de l'empresa Motorola, que dissenyà el primer telèfon mòbil de la història i que ha canviat la manera de relacionar-se amb el món, un món on la tecnologia fa un paper vital no sols des d'una perspectiva utilitària sinó també com a eina de cohesió social.

Creativitat, tecnologia, innovació, empresa i societat són conceptes que conflueixen en la Universitat, per això cal tenir-la en compte quan es fan plantejaments econòmics a llarg i mitjà termini. Ara més que mai cal concretar i prioritzar el valor del coneixement.

La Universitat vol fer part de l'aposta de futur perquè la formació superior ha de recuperar el seu paper de lideratge social. Si comptam amb ciutadans formats i capaços de respondre a un mercat laboral en canvi constant, podrem fer front a les necessitats de la societat moderna i contribuir al seu desenvolupament integral. No oblidem que alguns estudis d'impacte econòmic mostren que per cada euro que s'inverteix en la Universitat en retornen 2,4 a la comunitat autònoma.

Som conscients que la crisi econòmica ens arriba en moments de canvi que impliquen més necessitats de plantilla, d'infraestructures, per tant, les dificultats s'aguditzaran, però les afrontarem, convençuts que la inversió en formació és la millor despesa que mai podrem fer per als nostres ciutadans.

Així ho va expressar el president de la Comissió Europea, José Manuel Durão Barroso, als membres de l'Associació Europea d'Universitats reunits el març d'aquest any a Praga: «Invertir més en educació i recerca farà que Europa surti més ràpidament de la recessió i en millors condicions pel que fa a la cooperació, la cohesió social i la solidaritat».

Volem una Universitat on sigui possible el binomi equitat i excel·lència, una Universitat amb una forta incidència social que no es pot permetre

perdre competitivitat. Una Universitat que ha de promoure l'ètica dels grans valors intel·lectuals, per aconseguir una generació de joves ben preparats com a millor garantia de futur per a les Illes Balears. Estam segurs que podem comptar amb tots vosaltres per aconseguir-la.

Moltes gràcies.